

УДК 373.5.035:796

DOI <https://doi.org/10.24195/olympicus/2026-1.5>**Корж Наталія Леонідівна**

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
доцент кафедри управління фізичною культурою та спортом
Національний університет «Запорізька політехніка»
ORCID ID: 0000-0003-0328-200X

Шуба Людмила Вікторівна

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри управління фізичною культурою та спортом
Національний університет «Запорізька політехніка»
ORCID ID: 0000-0002-8037-4218

Омок Ганна Анатоліївна

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри управління фізичною культурою та спортом
Національний університет «Запорізька політехніка»
ORCID ID: 0009-0001-2428-6002

Шуба Вікторія Вікторівна

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки і психології,
Український державний університет науки і технологій
ORCID ID: 0000-0001-5042-3106

Шуба Віктор Олександрович

професор кафедри інноваційних технологій в педагогіці, психології та соціальної роботи
Вищий навчальний заклад «Університет імені Альфреда Нобеля»
ORCID ID: 0000-0002-1060505X

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИХ ПЕРЕКОНАНЬ В УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Актуальність проблеми. У статті розглянуто проблематику патріотичного виховання учнівської молоді, зокрема учнів старших класів загальноосвітніх закладів України. На підґрунті аналізу науково-методичної літератури зроблено обґрунтування організації виховної роботи школярів, щодо пошуку нових інноваційних шляхів і підходів до розуміння національно-патріотичного виховання та формування «нового» українця, з метою формування ціннісних орієнтацій в учнівській молоді у сучасних умовах розвитку України. **Мета:** на основі аналізу наукових спостережень дослідити роль і місце фізичної культури у патріотичному вихованні учнівської молоді. **Методи:** метод критичного аналізу та синтезу науково-методичної літератури з фізичної культури, психології та історії, щодо формування цілісного уявлення та визначення ключових аспектів патріотичного виховання учнівської молоді. **Завдання:** *проаналізувати науково-методичні підходи до використання фізичної культури як засобу патріотичного виховання учнівської молоді; *визначити роль і місце фізичної культури у формуванні патріотичних цінностей та національної свідомості учнівської молоді; *узагальнити психологічні та історичні аспекти патріотичного виховання учнівської молоді в контексті занять фізичною культурою.

Результати дослідження. Авторами статті: *проаналізовано – структуру моралі, як внутрішньої та зовнішньої складової особистості старшокласника; *визначено – ключові

аспекти фізичної культури та спорту, як складової патріотичного виховання учнів старших класів загальноосвітніх закладів України; *визначено важливі аспекти, через які фізична культура і спорт можуть сприяти формуванню патріотичних почуттів, моральних якостей та готовності учнівської молоді до самовідданих дій за ради майбутнього Вітчизни; *вказано, що фізична культура та спорт є ефективними інструментами для виховання учнів старших класів, як свідомих громадян, які віддані своїй країні та готові до її захисту.

Саме через фізичні вправи та спортивну діяльність учнівська молодь не лише розвивають свої фізичні здібності, але й набувають морально-волевих якостей, необхідних для того, щоб стати: з однієї сторони лідерами, здатними долати труднощі та досягати поставлених цілей, з іншої бути шляхетним громадянином та патріотом, готовими до захисту своєї країни.

Ключові слова: *фізична культура і спорт, моральні переконання, патріотичне виховання, учнівська молодь.*

Вступ. Проблемами, які стосуються виховання морально-вольових якостей, формування свідомості, стійкої позитивної мотивації та ставлення, щодо сформованості «Я-особистість», «Я-українець» «Я-частина цілісності своєї держави» – є основою міцного фундаменту патріотичного виховання учнівської молоді усіх вікових категорій. В свою чергу патріотичне виховання – це складний соціальний процес, який обумовлено багатьма чинниками, а саме: * соціально-економічний стан українського суспільства; демографічна криза, (зменшенням кількості населення України з 51,7 мільйона у 1994 році до 31,9 мільйона на 24.02.2025 року); *знецінення моральних та патріотичних переконань громадян України у зв'язку з відсутністю відповідної пропаганди в закладах освіти та через засоби масової інформації; *погіршення стану здоров'я населення пов'язаного з низьким рівнем особистої освіченості, щодо цінностей якості життя та культури здоров'я (ведення здорового способу життя) [5].

На нашу думку однією з основних кризових причини є – виникнення прогалин та проблем, пов'язаних з негативною ситуацією у сфері фізичного виховання, фізичної культури і спорту, знецінення традиційних моральних цінностей, що негативно впливає на патріотичні переконання громадян України, зокрема учнів старших класів загальноосвітніх закладів [3].

Сучасні процеси формування морально-патріотичних переконань в учнівської молоді засобами фізичної культури свідчить не лише про докорінні зміни в ЗСУ, але й у характері фізичного виховання, як складової готовності молодих осіб призовного віку до несення служби в лавах Збройних силах України (ЗСУ) та виконання військових обов'язків.

Мета та завдання. Мета: на основі аналізу наукових спостережень дослідити роль і місце фізичної культури у патріотичному вихованні учнівської молоді. Відповідно до визначеної мети дослідження були сформульовані такі **завдання:** *проаналізувати науково-методичні підходи до використання фізичної культури як засобу патріотичного виховання учнівської молоді; *визначити роль і місце фізичної культури у формуванні патріотичних цінностей та національної свідомості учнівської молоді; *узагальнити психологічні та історичні аспекти патріотичного виховання учнівської молоді в контексті занять фізичною культурою.

Методи дослідження: метод критичного аналізу та синтезу науково-методичної літератури з фізичної культури, психології, історії для формування цілісного уявлення та визначення ключових аспектів патріотичного виховання учнівської молоді.

Відродження незалежної України стало однією з найважливіших подій у житті кожного українця.

Конституція України (ст. 17) проголошує, що: «Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу [3].

У дослідженнях Нечипоренко Л.А. [5] акцентується увага на те, що історичний досвід показує, що високий рівень патріотичної свідомості та бойового стану армії неможливий без цілеспрямованого виховання колективної відповідальності, дисципліни, самодисципліни, фізичного розвитку, національної самосвідомості та широкої ідейно-виховної роботи.

З часів Гетьмана Запорізького Богдана Хмельницького (1648–1657 рр), та кошового отамана Війська Запорозького Івана Сірка (1659–1680 рр.) самобутнім явищем

військово-патріотичного виховання української молоді була козацька педагогіка, завдяки чому, український народ мав високий рівень освіти та патріотичної свідомості. Невід'ємною частиною української культури – є виховання до духовності рідного народу, виховної мудрості, відданості, тощо [5]. Нажаль в умовах сьогодення у частини молоді спостерігається небажання виконувати почесний обов'язок громадянина держави [5; 8].

У цьому контексті особливе значення набуває фізичне виховання, як один із шляхів формування здорової, гармонійно розвиненої особистості, готової до виконання своїх обов'язків перед державою. А основним завданням фізичного виховання є всебічний фізичний розвиток, сучасної молоді та її підготовки до служби в ЗСУ [5; 8].

З представлених нижче результатів досліджень маємо зауважити, що. проблема військово-прикладної підготовки залишається актуальною, а її вирішення неможливе без удосконалення процесу фізичного виховання в умовах професіоналізації та інтеграції української освіти в європейське середовище.

Дослідження М.В. Тимчика, Н.В. Харченко та ін. [8; 9] доводять, що фізична підготовка майбутніх захисників України загалом відповідає вимогам, проте знецінення фізичного вдосконалення звужує його справжній сенс і позбавляє глибшого виміру розвитку особистість, що негативно вплинуло на формування морально-патріотичних переконань сучасної молоді призовного віку.

Тільки за період останніх 2005–2021 рр. кількість юнаків, звільнених від призову в армію у зв'язку з погіршенням як фізичного так і психічного здоров'я, склало 130–135 тис., що майже на 50 тис. більше, ніж за період 1991–1999 рр. [8].

На жаль, навчальні програми «Захист Вітчизни» та «Допризовна підготовка юнаків» стали актуальними лише з 2014 року через ситуацію на сході України. До 2022 р. військова підготовка в школах та багатьох ВНЗ була здебільшого добровільною, а предмети на кшталт «Військово-прикладна підготовка молоді» часто відсутні.

На фоні погіршення стану здоров'я та незадовільної фізичної підготовленості у значній кількості молодих хлопців, які непридатні до військової служби, що в свою чергу є нагальною проблемою сьогодення та через військову агресію з боку сусідньої держави, роль фізичного виховання в освітньому процесі військово-прикладної підготовки відіграє одну з основних ролей.

Результати наукових досліджень співавторів М. Тимчик, Т. Скирда, та ін. [8], показали, що майже половина 43,5% юнаків призовного віку володіють недостатнім та критично низьким рівнем фізичної готовності до служби в ЗСУ.

Вітчизняні науковці доводять, що молода особистість набуває моральних якостей за умови сприятливих об'єктивних умов, значущої соціальної ролі та активної позиції в колективі та громадському житті.

У дослідженнях В.В. Рагозіної [7], підкреслюється значення військово-патріотичного виховання учнів через мистецтво. Розширення культурно-мистецького кругозору вчителів дозволяє ефективніше використовувати мистецтво для активації емоційно-вольової сфери учнів і виховання патріотично налаштованої молоді зі свідомим ставленням до захисту інтересів та культурної спадщини України.

Спілкування у діяльності і через спільну діяльність впливає на моральне обличчя учнівської молоді, збагачує її моральний досвід, задовольняє потребу у її самоствердженні. Висока громадська активність, робота в команді – це стійке підґрунтя активного процесу, в якому соціальні функції формують стійке усвідомлення моральних обов'язків і відповідальності перед колективом та розвитку відповідних установок, мотивів і поведінки.

З вище наведених даних, можна влучно зауважити, що формування морально-патріотичних переконань в учнівській молоді має відбуватися в єдності з вивчення історії України її культурної спадщини та фізичним вихованням.

Результати дослідження. Вивченню проблемам визначення моралі і моральних цінностей в різних сферах освіти були присвячені дослідження, які аналізували їх формування

у навчальному процесі, вплив на виховання особистості та роль у розвитку соціальної та громадянської відповідальності учнів.

Морально-патріотичні переконання – це переконання, що формуються на основі почуття любові до Батьківщини, готовність стати на захист, як державних кордонів, так і захист та відстоювати національних цінностей [4; 12].

Морально-патріотичні переконання охоплюють, як моральні принципи, так і національну гордість та самосвідомість. Патріотизм, як морально-духовна цінність особистості, включає в себе повагу до національних традицій, культури, а також бажання сприяти економічному, духовному розвитку держави та її народу [4; 12].

Структуру моралі утворюють дві сфери – «мораль» та «моральність». На думку науковців та філософів, це абсолютно різні поняття. Головна їх відмінність полягає в тому, що: «мораль» – це зовнішня складова особистості, де на перший план виходять поведінкові відносини та їх норма; «моральність» – це внутрішня, особистісна сторона для кожної людини її переконання, почуття, стосунки, поведінку людей.

Моральна свідомість і пов'язані з нею явища визначають духовний розвиток особистості та регулюють її поведінку, де: *моральна спрямованість – формує стійкі ціннісні позиції; *моральна свідомість – відображає і регулює моральний бік діяльності; *моральні почуття – спрямовують духовний розвиток; *моральні звички – забезпечують стійку соціально корисну поведінку; *моральна оцінка – дозволяє оцінювати власну поведінку, дії інших і суспільні явища на основі досвіду та світогляду [4; 10].

Формування морально-патріотичних переконань учнівської молоді неможливе без гармонійного розвитку особистості, у якому фізичне виховання відіграє провідну роль, поєднуючи морально-вольові, поведінкові та фізичні якості. Саме таке покоління стає основою держави й визначає майбутнє України, адже від виховання справжніх патріотів залежить не лише розвиток країни, а й збереження української нації.

За останні десятиріччя вченими здійснено низку наукових досліджень щодо військово-патріотичного виховання учнівської та студентської молоді у процесі військово-прикладної та фізичної-прикладної підготовки.

Велика увага приділяється, насамперед, дослідженням змісту військово-патріотичного виховання учнів в умовах ідейно-світоглядної конфронтації; військово-патріотичного виховання; методики військово-патріотичного виховання; впровадження фізкультурно-оздоровчої діяльності у військово-патріотичному вихованні, патріотичного виховання старших підлітків у процесі військово-спортивних ігор [2; 6].

У спільних дослідженнях вітчизняних науковців М. Тимчик, Т. Скирда, А. Линник [9], доведено та обґрунтовано, що: по-перше, впровадження прикладної фізичної підготовки та військово-спортивних ігор у заняття з фізичного виховання ефективно поєднує інтелектуальну, ігрову, змагальну та пізнавальну діяльність із формуванням духовно-моральних цінностей; по-друге, змагальна діяльність сприяє вихованню мужності, як важливої складової сили характеру юнаків і дівчат, розкриваючи її значення для особистісного, соціального та громадянського становлення молоді, як майбутнього сильного патріотичного потенціалу України.

Спираючись на спортивний і науково-педагогічний досвід, зазначимо, що саме у змагальній діяльності кожен учасник формує власний алгоритм рухових дій і несе відповідальність за результат – перемогу чи поразку команди. Прагнення до перемоги та сама перемога стимулює особистість до фізичного й морального самовдосконалення, де командна діяльність формує готовність до здорової конкуренції, вірність власним переконанням і здатність захищати особисті, родинні та державні цінності.

Г.А. Коломоєць [2] у своїх наукових дослідженнях здійснила ґрунтовний аналіз поняття патріотичного виховання учнів старших класів у процесі військово-спортивних ігор та розкрила особливості їх упровадження в шкільну й позашкільну освіту. Авторкою, було охарактеризовано виховний потенціал цих ігор, який поряд із розвитком морально-вольових

і фізичних якостей сприяє формуванню критичного мислення та навичок швидкого й ефективного прийняття рішень у нестандартних ситуаціях.

На думку Н.В. Харченко [10], саме розвиток критичного мислення допоможе дітям, підліткам та молоді не піддаватися впливу маніпуляцій та вистояти в інформаційній війні, а цифровізація виховного процесу, сприятиме формуванню у молодого покоління теоретичних вмінь та навичок, щоб розгледіти різницю між можливостями та ризиками цифрового простору.

Швидко змінювані події політичного характеру в країні зумовлюють зміни і в нормативно-правовому полі, а саме у забезпеченні військово-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді на усіх ланках освіти, створення нових ефективних інституцій, які будуть забезпечувати якісну патріотичну орієнтацію громадян України різного віку в політичному просторі, як свідомого особистого та колективного ставлення до своєї країни, її культури, традицій, історії та майбутнього.

Підґрунтям формування морально-патріотичних переконань молодого покоління розглядалися в різних наукових площинах та напрямках.

М. Зубалій, В. Рагозіна, Н. Череповська та ін. [1; 7; 10], розглядали проблему військово-патріотичного виховання переважно в теоретико-методологічному аспекті, де вона висвітлюється в межах психолого-педагогічних досліджень.

Л. Нечипоренко, Г. Коломоець, М. Тимчик та інші дослідники [5; 2; 8] у своїх наукових працях зосереджувалися на практико-орієнтованому напрямі, зокрема на вивченні специфіки впровадження та організації занять військово-патріотичного виховання засобами фізичної культури, як інтерактивного методу.

На нашу думку, дослідження цієї проблеми мають виходити за межі спрощеного розуміння фізичної культури лише як засобу розвитку фізичних якостей і не обмежуватися теоретичними заняттями. Проблема має бути інтегрована в діяльність соціальних інституцій, виступаючи складовою суспільного виховання та організації дозвілля. У зв'язку з цим освітні й виховні інституції мають активно долучатися до створення проєктів, спрямованих на формування в учнівській молоді почуття українського патріотизму та духовної єдності.

Актуальність обраного напрямку дослідження зумовлена суперечністю між низьким рівнем фізичної підготовки й мотивації учнівської молоді та високими вимогами до майбутніх військовослужбовців, що підкреслює важливість формування морально-патріотичних переконань засобами фізичного виховання як необхідного етапу підготовки до активної громадянської діяльності та виконання громадянського обов'язку.

Формування морально-патріотичних переконань через призму фізичної культури сприяє розвитку та зміцненню національної ідентичності та відданості своїм принципам. Важливими аспектами цього процесу є:

Виховання патріотизму. Командні види спорту допомагають учням розуміти важливість командної роботи, відданості та взаємоповаги, що є основою патріотичного виховання. Спільні спортивні досягнення створюють відчуття гідності за свою команду, що можна перенести й на свою країну. Участь у командних змаганнях, де учні представляють свою школу чи місто, допомагає їм відчутися більшої частини нації. Вони стають частиною «великої команди», де кожен учасник має свою роль, і тільки разом вони досягають перемог.

Готовність до протистояння. Спорт і фізичні вправи – це не лише про фізичний розвиток, але й про самодисципліну, самоконтроль і здатність долати труднощі. Ці якості є важливими не тільки для успіху в спорті, але й в особистому, професійному та громадському житті. Вони формують внутрішню стійкість, яка необхідна для будь-якої відповідальної діяльності, включаючи захист Батьківщини.

Постійні тренування, участь у спортивних змаганнях вчать молодь долати свої слабкості, не здаватися перед труднощами, що може бути перенесено в майбутнє служіння своїй країні. Вони отримують розуміння важливості боротьби за свої особисті переконання та за країну.

Моральні та етичні цінності: чесність, шляхетність, відданість. Дотримання спортивних правил – повага до суперника, робота над собою та прийняття поразки – формує

моральні якості, та сприяє розвитку самосвідомості; готовність до самовіддачі заради спільної мети, підкреслюючи, шляхетність служіння країні.

Захист Батьківщини як громадянський обов'язок. Готовність до захисту Батьківщини через військово-патріотичні спортивні заходи. Навчальні заняття з фізичної культури на різних ланках освіти, можуть включати елементи військово-патріотичних заходів, таких як патріотичні змагання, військові ігри, спортивні заходи присвячені національній тематиці, можуть допомогти учнівській молоді зрозуміти важливість особистої готовності захищати свою країну в разі потреби.

Підвищення національної гідності та самосвідомості. Участь молоді у спортивних змаганнях на національному та міжнародному рівнях формує почуття гордості за свою державу, сприяє розвитку національної самосвідомості, патріотизму та утворює образ країни як сильного й гідного учасника світової спільноти. Ці соціальні аспекти сприяють розвитку національної самосвідомості сучасної молоді

Висновки. З вище представленого можна сформулювати такі ключові висновки.

По-перше: структуру моралі утворюють дві сфери – «мораль» та «моральність», які різняться між собою, а саме: мораль – визначає зовнішні норми поведінки, а моральність – відображає внутрішні переконання й цінності особистості; * моральна свідомість та її складові є основою духовного розвитку особистості, вони формують її ціннісні орієнтації та забезпечують регуляцію поведінки відповідно до суспільних норм і власних переконань. Формування морально-патріотичних переконань молоді потребує гармонійного розвитку особистості, де важливу роль відіграє фізичне виховання, як чинник виховання морально-вольових якостей.

По-друге: фізична культура та спорт, змагальна діяльність і військово-спортивні ігри є ефективними засобами патріотичного виховання учнівської та студентської молоді. Вони сприяють формуванню мужності, відповідальності, готовності до самовдосконалення, командної взаємодії та усвідомленого захисту особистих і державних цінностей.

Третє: морально-патріотичні переконання ґрунтуються на любові до Батьківщини, готовності захищати її незалежність і національні цінності. Формування морально зрілого й свідомо патріотичного покоління є основою зміцнення держави та запорукою успішного майбутнього України.

Проведене дослідження не вичерпує всіх питань, пов'язаних з досліджуваною проблемою, тому концепція наступних досліджень полягатиме у вивченні та експериментальному обґрунтуванні ціннісних орієнтацій патріотичного виховання учнівської молоді в процесі фізкультурно-масової роботи.

Література:

1. Зубалій М. Д., Івашковський В. В., Остапенко О. І., Тимчик М. В., Шаповалов Б. Б., Діхтяренко З. М., Білоцерківець І. П. Військово-патріотичне виховання учнів у позакласній роботі: навч. посіб. Київ: 2016. 225 с.
2. Коломоєць Г.А. Патріотичне виховання старших підлітків у процесі військово-спортивних ігор: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Київ, 2021. 24 с
3. Концепція Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року: Схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09. 12. 2015 № 1320-р. *Офіційний вісник України*, 2015. № 102. ст. 3529.
4. Молодиченко В.В. Модернізація цінностей в українському суспільстві засобами освіти (філософський аналіз): монографія. Київ: Знання України, 2010. 384 с.
5. Нечипоренко Л. А., Олексієнко Я. І., Шахматов В. А., Верещагіна О. П. Фізичне виховання та військово-прикладна підготовка молоді України : навч. метод. посіб. Черкаси: ЧНУ імені Б. Хмельницького, 2017. 216 с. ISBN 978-966-189-694-8.
6. Остапенко О.І., Тимчик М.В., Зубалій М.Д., Журба К.О., Бінецький Д.О., Касіч Н.П., Кузора І.В. Військово-патріотичне виховання учнів в умовах ідейно-світоглядної конфронтації: навч. посіб. Кропивницький: Імекс – ЛТД, 2022. 165 с.

7. Рагозіна В.В. Військово-патріотичне виховання учнів засобами мистецтва: методика констатувального експерименту. *Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал*: матеріали звітної наук.-практ. конф. Інституту проблем виховання НАПН України за 2023 рік. м. Івано-Франківськ, 2024. № 12. С. 190–194. URL: <https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2024/06/Zbirnyk-tez-zvit.-konf.-09.05.2024.pdf>

8. Тимчик М. В., Скирда Т.С, Линник А.М. Єдність військово-патріотичного і фізичного виховання учнівської та студентської молоді. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. 2023. № 15 (2(160)). С. 162–165. DOI: doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.02(160).34

9. Харченко Н.В. Виклики патріотичного виховання в умовах воєнного стану. *Зростаюча особистість у смислоціннісних обрисах*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 19 груд. 2022 р. Івано-Франківськ, 2022. С. 180–183.

10. Череповська Н.І. Патріотична активність молоді в соціальних мережах: медіаторчість. Медіаторчість у сучасних реаліях: протистояння медіа травм: матеріали Всеукраїнської наук. інтернет-конф., м. Київ, 25 черв.2021 р. ISBN 978-966-189-694-8.

References:

1. Zubaliy M.D., Ivashkovskiy V.V., Ostapenko O.I., & Tymchyk M.V., Shapovalov B.B., Dikhtyarenko Z.M., Bilotserkivets I.P. (2016). *Viiskovo-patriotychne vykhovannia uchniv u pozaklasnii roboti* [Military-patriotic education of students in extracurricular activities]. Kyiv: [in Ukrainian].

2. Kolomojets H. A. (2021). *Patriotychne vykhovannia starshykh pidlitkiv u protsesi viiskovo-sportyvnykh ihor* [Patriotic education of senior adolescents in the process of military-sports games] Kyiv: [in Ukrainian].

3. Concept of the State Target Social Program for the Development of Physical Culture and Sports until 2020. Approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 9, 2015, №. 1320 Uryadovyi Kurier – 2016. – January 6.

4. Molodychenko V.V. (2010). *Modernizatsiia tsinnosti v ukrainskomu suspilstvi zasobamy osvity (filosofskiy analiz)* [Modernization of values in Ukrainian society through education (philosophical analysis)]. Kyiv: Znannia Ukrainy [in Ukrainian].

5. Nechiporenko L.A., Oleksiienko Y.I., Shakhmatov V.A., & Vereshchahina O.P. (2017). *Fizychne vykhovannia ta viiskovo-prykladna pidhotovka molodi Ukrainy* [Physical education and military-applied training of youth in Ukraine:]. Cherkasy: [in Ukrainian].

6. Ostapenko O.I. (Ed.), Tymchyk M.V., Zubaliy M.D., Zhurba K.O., Вінецькi D.O., Kasich N.P., & Kuzora I.V. (2022). *Viiskovo-patriotychne vykhovannia uchniv v umovakh ideino-svitohliadnoi konfrontatsii* [Military-patriotic education of students in the context of ideological and worldview confrontation: Educational and methodical guide] Kyiv: [in Ukrainian].

7. Ragoza V.V. (2024). *Viiskovo-patriotychne vykhovannia uchniv zasobamy mystetstva: metodyka konstatualnoho eksperymentu* [Military-patriotic education of students through the means of art: Methodology of the diagnostic experiment]. Ivano-Frankivsk: NAIR. [in Ukrainian].

8. Tymchyk M., Skyrda T., & Lynnyk A. (2023). Yednist viiskovo-patriotychnoho i fizychnoho vykhovannia uchnivskoi ta studentskoi molodi [Unity of military-patriotic and physical education of school and university students]. *Naukovyi chasopys* (Series 15, 2). [in Ukrainian].

9. Kharchenko, N.V. (2022). Vyklyky patriotychnoho vykhovannia v umovakh voiennoho stanu [Challenges of patriotic education in the conditions of martial law]. *Zrostaiucha osobystist usmyslotsinnisnykh obrysakh*: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference (Kyiv, December 19) Ivano-Frankivsk: «NAIR». [in Ukrainian].

10. Cherepovska N.I. (2021). *Patriotychna aktyvnist molodi v sotsialnykh merezhakh: mediatvorchist* [Patriotic activity of youth in social networks]: *Media creativity*. Kyiv: (Vols 4.), [in Ukrainian].

Korzh Nataliya, Shuba Liudmyla, Omok Hanna,
Shuba Victoria, Shuba Victor

FORMATION OF MORAL-PATRIOTIC BELIEFS IN YOUTH STUDENTS THROUGH PHYSICAL CULTURE

Relevance of the problem. *The article examines the issues of patriotic education of students, in particular senior students of secondary educational institutions of Ukraine. Based on the analysis of scientific and methodological literature, a justification for the organization of educational work for schoolchildren was made, regarding the search for new innovative ways and approaches to understanding national-patriotic education and the formation of a “new” Ukrainian, with the aim of forming value orientations in students in the modern conditions of Ukraine’s development.*

Purpose: *based on the analysis of scientific observations, to investigate the role and place of physical culture in the patriotic education of schoolchildren. Asks: *to analyze scientific and methodological approaches to the use of physical culture as a means of patriotic education of schoolchildren; *determine the role and place of physical culture in the formation of patriotic values and national consciousness of schoolchildren; *generalize the psychological and historical aspects of patriotic education of schoolchildren in the context of physical culture classes. **Methods:** a method of critical analysis and synthesis of scientific and methodological literature on physical culture, psychology, and history to form a holistic view and identify key aspects of patriotic education of schoolchildren.*

Research results. *The authors of the article: * analyzed the structure of morality as an internal and external component of a high school student’s personality; * defined – key aspects of physical culture and sports as a component of patriotic education of senior students of secondary educational institutions Ukraine; * important aspects have been identified through which physical culture and sports can contribute to the formation of patriotic feelings, moral qualities and the readiness of students to selfless actions for the sake of the future of the Fatherland; * it is noted that physical education and sports are effective tools for educating high school students as conscious citizens who are devoted to their country and ready to defend it. It is through physical exercises and sports activities that young students not only develop their physical abilities, but also acquire moral and moral qualities, necessary to become: on the one hand, leaders capable of overcoming difficulties and achieving their goals, and on the other, to be a noble citizen and patriot, ready to defend their country.*

Key words: *physical culture and sports, moral beliefs, patriotic education, student youth.*

Дата першого надходження статті до видання: 12.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 02.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 01.05.2026